

УДК: 316.334.3:37+316.613.4

DOI: 10.24144/2524-0609.2025.56.197-204

Розлуцька Галина Миколаївна

доктор педагогічних наук, професор

кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна

galina.rozlutska@uzhnu.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0001-9062-5466>

Петрина Ярослав Дмитрович

аспірант

кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна

yaroslav.petryna@uzhnu.edu.ua

<http://orcid.org/0009-0004-3735-6227>

СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: СИСТЕМНИЙ ПІДХІД

Анотація. Актуальність соціально-емоційного навчання (СЕН) зумовлена темпоральними викликами, серед яких – війни, техногенні та природні катастрофи, епідемії. Зміни у ментальному та фізичному здоров'ї населення України, що відбулись з початком військових дій детермінують увагу освітян на психологічних аспектах здобувачів освіти. Психологічний тиск, фізичні втрати, невизначеність майбутнього суттєво впливають на емоційний стан людини, що зумовлює необхідність її підтримки в процесі здобуття освіти. Через стрес, тривогу та травми, з якими стикаються сучасні здобувачі освіти, СЕН стає не тільки важливою складовою освітньої процесу, але й інструментом для адаптації освіти до нових реалій та підтримки психічного здоров'я населення України. Метою дослідження є проектування комплексної моделі соціально-емоційного навчання, на підставі аналізу існуючих підходів до соціально-емоційного навчання. Для досягнення поставленої мети застосовано методи системного аналізу, синтезу наукових концепцій, порівняльного дослідження та узагальнення емпіричних даних. Результати дослідження свідчать, що інтеграція СЕН в освітній процес сприяє підвищенню не лише академічної успішності, але й покращує їхню емоційну стабільність та соціальні навички. СЕН покликане виробити навички у сфері емоційної взаємодії, емоційного інтелекту, самоорганізації та міжособистісної взаємодії, соціальної емпатії. Відтак, сприяє не лише академічному успіху, але й психологічній стійкості та здатності здобувача освіти адаптуватися до складних життєвих ситуацій.

Ключові слова: соціально-емоційне навчання, комплексна модель, здобувачі освіти, освітній процес, системний підхід.

Вступ. Соціально-емоційне навчання (СЕН) є актуальним компонентом освітнього процесу, орієнтованим на розвиток емоційної стабільності та соціальних компетентностей у здобувачів освіти. В основі СЕН лежить формування навичок саморегуляції, емпатії та ефективної міжособистісної взаємодії, що є ключовими чинниками становлення гармонійної особистості, особливо в умовах кризових явищ, таких як військова агресія, тероризм, катаклізми, епідемії тощо. З огляду на події сьогодення, актуальність впровадження СЕН значно зростає. Реалізація СЕН сприяє зниженню рівня стресу у дітей, підтримці їхнього психоемоційного добробуту, а також забезпеченню належного рівня захисту ментального здоров'я учнів [1, с.119].

За даними всеукраїнського дослідження, понад 90% педагогічних працівників виступають за впровадження програм СЕН в освітніх закладах [1, с.216].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. СЕН є об'єктом наукового інтересу багатьох дослідників як вітчизняного, так і зарубіжного наукового простору. У наукових публікаціях акцентується увага на важливості розвитку емоційної компетентності у дітей як чинника їх успішного навчання та адаптації в суспільстві.

Зокрема, О.Матвієнко та М.Химич наголошують на важливості професійної підготовки педагогів у методах СЕН як необхідної передумови для ефективного впровадження відповідних програм в освітньому середовищі [2].

Дослідження Н.Дмітренко та ін засвідчують, що цілісна та належно організована імплементація реалізація СЕН у освітній процес формує у майбутніх

вчителів необхідні професійні навички [3].

У працях О.Елькін підкреслено, що СЕН як і його підвид соціально-емоційне та етичне навчання (СЕЕН) – є «дієвою практикою розвитку м'яких (соціально-емоційних) навичок учнівства в умовах нових викликів у вихованні дітей і реалізації компетентнісного підходу в освіті» [4]. У подальших наукових розвідках, вчений акцентує на важливості партнерства між сім'єю та закладом освіти в контексті СЕН, вказуючи, що така взаємодія суттєво впливає на задоволення емоційних і психологічних потреб учнів, що, своєю чергою, сприяє підвищенню ефективності реалізації навчальних програм [5].

У свою чергу, Н.Дужик у дослідженні наголошує, що участь студентів у програмі СЕН сприяє формуванню їхньої готовності до міжкультурної взаємодії та ефективної участі в різноманітних комунікативних ситуаціях [6].

Дослідження В.Панченко [7] та J.Durlak [8] підтверджують високий потенціал СЕН як чинника позитивних змін в освітньому середовищі. Зокрема, результати метааналізу, проведеного J.Durlak та колегами свідчать, що участь у програмах СЕН суттєво впливає на покращення академічних досягнень, розвиток соціальної поведінки та зниження рівня стресу серед учнів. Автори зазначають, що 47 % здобувачів освіти, які брали участь у таких програмах, показали підвищення рівня соціально-емоційних навичок, а академічна успішність зросла на 11 % порівняно з контрольною групою [8].

Узагальнення емпіричних даних, здійснене R. Taylor із колегами підтвердило довготривалий позитивний вплив СЕН-програм на поведінку здо-

бувачів загальної середньої освіти, якість міжособистісних стосунків у класі та зменшення проявів депресивних станів. Автори дійшли висновку, що систематичне впровадження СЕН є ефективним інструментом формування гармонійної, емоційно стабільної та соціально зрілої особистості школяра [9].

Окрім того, аналіз міжнародного досвіду, представлений у звіті С. Green та С. García-Millán, свідчить про те, що реалізація СЕН-програм сприяє створенню позитивного шкільного мікроклімату, підвищенню рівня задоволеності учнів освітою та загального благополуччя у навчальному середовищі [10].

Таким чином, у зарубіжних та вітчизняних дослідженнях визнано доцільність та ефективність СЕН як важливого чинника формування особистісної та академічної успішності здобувачів освіти. Водночас, аналіз досліджень вищенаведених авторів свідчить, що емоційний компонент освітнього процесу залишається недостатньо врахованим у змісті освітніх програм, а також у співпраці з соціальними інститутами. У національному освітньому просторі зберігається традиція вважати, що розвиток емоційної сфери дитини, як і формування навичок міжособистісної взаємодії, є прерогативою сім'ї або родини.

Метою статті є проектування комплексної моделі соціально-емоційного навчання, на підставі аналізу існуючих підходів до соціально-емоційного навчання. Реалізація мети передбачає структурування соціально-емоційного навчання на основі системного підходу та окреслення змісту кожного з компонентів та окреслити ресурси використання в умовах національної освіти.

Методи дослідження. Застосовано теоретичні методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння та узагальнення для вивчення і систематизації сучасних наукових досліджень у галузі соціально-емоційного навчання та структурування соціально-емоційного навчання на основі системного підходу. Аналіз використовувався з метою вивчення сучасних наукових підходів та емпіричних даних у сфері соціально-емоційного навчання, що дозволяло виявити основні тенденції, проблемні аспекти та виклики в даній галузі. Синтез застосовували для інтеграції результатів попередніх досліджень, що сприяло формуванню єдиної концептуальної моделі, здатної врахувати багатовимірність соціально-емоційного навчання в умовах сучасних кризових явищ. Порівняльний метод дозволяв провести детальний аналіз і виявити як спільні, так і відмінні риси в підходах до впровадження програм соціально-емоційного навчання у різних освітніх контекстах, забезпечуючи таким чином об'єктивну оцінку їх ефективності. Методи проектування та моделювання використано для проектування комплексної моделі соціально-емоційного навчання. Узагальнення було використано для інтерпретації отриманих результатів та формулювання висновків та визначення аспектів подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу. Аналіз джерельної бази щодо СЕН дає підстави стверджувати, що на сьогодні СЕН впроваджується у 26 освітніх закладах України, розташованих у 21 області, охоплюючи понад 4400 здобувачів освіти різних рівнів [11]. Впровадження СЕН підтримується переважною більшістю педагогів (понад 90 %) [1, с.216], а її ефективність підтверджена емпіричними даними: академічна успішність учнів зростає в середньому на 11 %, рівень антисоціальної поведінки знижується на 10 %, тоді як просоціальна поведінка зростає на аналогічний відсоток [11].

З метою подальшого масштабування The LEGO

Foundation при підтримці Міністерства освіти і науки України реалізують пілотний проєкт «Зерна», розроблений фахівцями Гарвардського університету, що передбачає поступове впровадження програми з вересня 2024 р. [12].

Попри позитивну динаміку та широку підтримку з боку педагогічної спільноти, системний підхід до реалізації СЕН в Україні залишається недостатньо вивченим та практично реалізованим. Однією з основних причин є відсутність комплексного інтегрування програми в систему професійної підготовки педагогічних кадрів на всіх рівнях. Зокрема, понад 55 % учителів не пройшли спеціалізованого навчання з питань СЕН протягом останнього року, що свідчить про значний розрив між декларативною підтримкою ініціативи та її практичною реалізацією [1, с.188].

Крім того, в університетах і надалі спостерігається дефіцит емоційно-етичної підготовки майбутніх педагогів, що унеможливує формування наскрізного підходу до впровадження СЕН. Такий підхід мав би охоплювати всі освітні рівні — від дошкільної освіти до системи професійної підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників, забезпечуючи послідовність і наступність у розвитку соціально-емоційної компетентності здобувачів освіти.

Аналіз наявних ресурсів свідчить про те, що Україна вже має досвід співпраці з міжнародними партнерами, зокрема Гарвардською вищою школою освіти та фондом LEGO Foundation, у сфері впровадження СЕН. Водночас потенціал цієї співпраці використовується не в повному обсязі. Для забезпечення системного та ефективного розвитку СЕН в українських закладах освіти необхідно розширити програми підготовки коучів СЕН і забезпечити ширший доступ до методичних матеріалів, включно з україномовними онлайн-курсами [12].

На основі опрацьованого теоретичного та емпіричного матеріалу нами спроектовано модель комплексного впровадження СЕН. Насамперед актуальним вважаємо проведення всебічної оцінки готовності освітніх інституцій до реалізації СЕН. Така оцінка має включати аналіз наявності кваліфікованих кадрів, рівня обізнаності педагогічного колективу з принципами та методами СЕН, а також стану емоційного клімату в закладі освіти.

Крім того, необхідно здійснити аудит ресурсного забезпечення — зокрема, кадрового та методичного, — що є критично важливим для масштабованого й системного впровадження програми. Виявлення прогалин у цих сферах дозволить ефективно адаптувати існуючі освітні практики до нових вимог і забезпечити сталий розвиток соціально-емоційного навчання в українському освітньому просторі.

Пропонована нами модель соціально-емоційного навчання базується на чотирьох взаємопов'язаних компонентах: кадровому, методичному, організаційному та моніторинговому (див. рис.1).

Кадровий компонент орієнтований на підготовку педагогічних працівників шляхом проведення спеціалізованих тренінгів, надання менторської підтримки, а також інтеграції соціально-емоційного навчання в систему підготовки фахівців у закладах вищої педагогічної освіти.

Методичний компонент охоплює розроблення та забезпечення доступу до якісних навчально-методичних матеріалів, зокрема україномовних онлайн-ресурсів, а також створення модельних занять, інтегрованих у зміст освітніх програм різних рівнів.

Організаційний компонент спрямований на формування позитивного, підтримувального й емпатійного освітнього середовища, що є ключовою умовою

ефективного впровадження СЕН.

Моніторинговий компонент передбачає систематичний аналіз результатів реалізації програми СЕН, здійснення оцінювання динаміки розвитку соціаль-

но-емоційних компетентностей учнів, а також коригування освітнього процесу відповідно до отриманих даних.

Рис.1. Компоненти впровадження СЕН в освіті

Детально опишемо основні елементи запропонованої комплексної системи впровадження СЕН в освітніх закладах України.

Кадровий компонент виступає фундаментальним складником системи, адже саме педагогічні працівники є основними агентами змін у галузі освіти. Ефективна реалізація цього компонента передбачає створення широкомасштабної та системної моделі професійної підготовки педагогічних кадрів, яка повинна охоплювати як чинних учителів, так і студентів педагогічних спеціальностей.

Ключовими елементами цієї підготовки мають стати практикоорієнтовані форми навчання — зокрема тренінги, воркшопи, курси підвищення кваліфікації, спрямовані на розвиток у педагогів базових

соціально-емоційних навичок, таких як саморегуляція, емпатія, стресостійкість, а також формування здатності інтегрувати принципи СЕН у викладання різних навчальних дисциплін.

Важливою умовою результативності кадрового компоненту є наявність менторської підтримки, що забезпечує педагогам індивідуальний супровід у процесі реалізації СЕН, створює простір для особистісного й професійного зростання, обміну досвідом і взаємопідтримки.

Вважаємо, доцільною є розбудова спільнот практики — професійних мереж, у межах яких педагоги матимуть можливість здійснювати фахове спілкування, колегіальне навчання та співпрацю, спрямовану на розвиток компетентностей у сфері соціально-емоційного навчання (див. рис.2).

Рис.2. Кадровий компонент СЕН.

Методичний компонент виступає стратегічною складовою системного впровадження СЕН, оскільки забезпечує заклади освіти необхідними дидактичними ресурсами та інструментами, що є критично важливими для ефективної реалізації змісту програми.

Для результативного функціонування цього компоненту необхідним є розроблення, апробація та широке розповсюдження методичних матеріалів державною мовою, з урахуванням вікових особливостей здобувачів освіти. Йдеться, зокрема, про створення навчальних програм і рекомендацій, які можуть бути інтегровані в освітній процес на різних етапах шкільної освіти та адаптовані до викладання різних навчальних предметів.

Особливу увагу слід приділити розвитку онлайн-платформи з відкритим доступом до навчальних кур-

сів, вебінарів, відеолекцій та практичних матеріалів із СЕН. Такі ресурси мають розроблятися за участі провідних українських та міжнародних фахівців у галузі педагогіки, психології та соціально-емоційного розвитку, що забезпечить їхню якість, актуальність і відповідність сучасним викликам української освіти.

Крім того, методичний компонент має включати створення тематичних занять, спрямованих на розвиток окремих соціально-емоційних навичок, таких як емпатія, емоційна саморегуляція, відповідальне прийняття рішень, навички співпраці тощо. Це сприятиме цілісній і послідовній інтеграції елементів СЕН в освітній процес, надаючи педагогам практичний інструментарій для щоденної роботи з учнями (див. рис. 3).

Рис.3. Методичний компонент СЕН

Організаційний компонент виступає інтегративним елементом усієї системи впровадження СЕН і спрямований на створення сприятливого освітнього середовища для розвитку соціально-емоційних компетентностей усіх учасників освітнього процесу.

Цей компонент передбачає інтеграцію СЕН як наскрізного елемента у щоденну діяльність закладу освіти, що має знаходити вияв не лише у змісті навчальних занять, а й у стилі взаємодії між учнями, педагогами, адміністрацією та батьками. Особливий акцент у межах організаційного компоненту робиться на формування та підтримку культури емпатії, взаємоповаги, психологічної безпеки та відкритості, які є базовими умовами для формування позитивного шкільного клімату.

Стратегічними завданнями цього компоненту є створення атмосфери взаємної підтримки й довіри між усіма суб'єктами освітнього процесу, зокрема між учителями, учнями та батьками. Досягнення цієї мети передбачає активне залучення батьківської спільноти до реалізації програм СЕН шляхом організації спільних проєктів, регулярних консультацій, тематичних заходів та тренінгів, що сприятимуть поглибленню партнерських відносин між школою та родиною.

Окрім того, організаційний компонент включає координацію зусиль педагогічного колективу, який має функціонувати як єдина команда, що поділяє

цінності та підходи соціально-емоційного навчання. Злагоджена взаємодія між педагогами сприятиме забезпеченню послідовності, системності та цілісності в реалізації програм СЕН у навчально-виховному процесі (див.рис. 4).

Моніторинговий компонент системи впровадження СЕН покликаний забезпечити постійний контроль, оцінювання ефективності реалізації програми та своєчасне коригування стратегій її впровадження.

Цей компонент передбачає організацію регулярного моніторингу шляхом проведення діагностичних досліджень, анкетування педагогічних працівників, здобувачів освіти та батьків з метою аналізу динаміки змін у розвитку соціально-емоційних навичок і поведінкових проявів учнів. Особлива увага приділяється формуванню чіткої системи критеріїв та індикаторів результативності, яка дозволяє здійснювати комплексну оцінку не лише академічних досягнень, але й рівня соціально-емоційного розвитку здобувачів освіти.

Для забезпечення ефективного функціонування моніторингу доцільним є створення загальнонаціональної бази даних, що акумулюватиме результати впровадження програм СЕН у різних типах закладів освіти. Такий підхід дозволить здійснювати порівняльний аналіз, виявляти найрезультативніші практики, сприяти обміну досвідом між регіонами та

Рис.4. Організаційний компонент СЕН

освітніми інституціями.

Важливою умовою ефективності моніторингового компоненту є його гнучкість, тобто здатність до адаптації отриманих результатів із метою вдосконалення змісту, методів і форм реалізації СЕН. Така

адаптивність дає змогу оперативно реагувати на актуальні потреби та виклики освітнього середовища України, забезпечуючи сталість і результативність соціально-емоційного навчання в системі освіти (див.рис. 5).

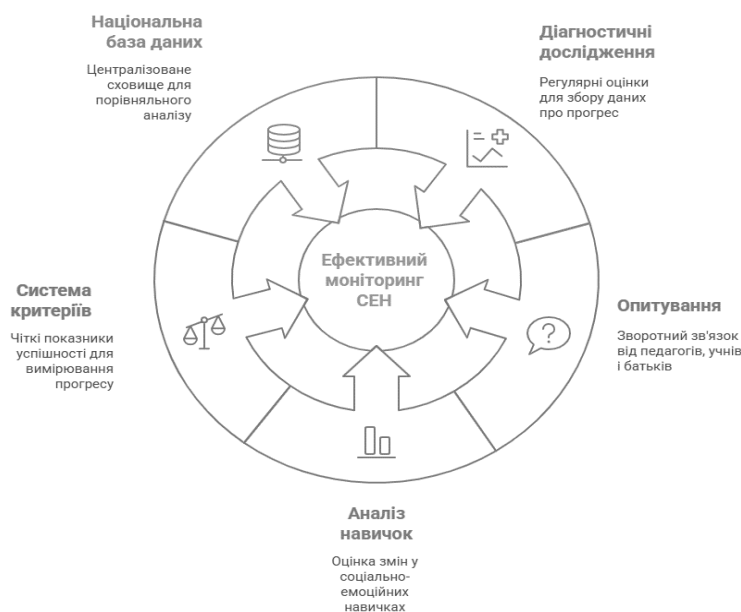

Рис.5. Моніторинговий компонент СЕН

Детальне розкриття кожного з компонентів засвідчує, що запропонована система впровадження СЕН є цілісною та комплексною, охоплюючи всі ключові аспекти, необхідні для ефективної інтеграції СЕН у вітчизняну систему освіти.

На наш погляд практична реалізація системи СЕН передбачає поетапне виконання освітніх заходів. Пропонуємо на першому етапі здійснювати оцінювання готовності освітніх закладів до впровадження СЕН, включаючи аналіз кадрового потенціалу, наявних ресурсів і рівня поінформованості учасників освітнього процесу. Другий етап передбачає розроблення навчально-методичних матеріалів, створення

онлайн-ресурсів та підготовку тренерів і педагогів. Третій етап зосереджується на масштабуванні пілотних ініціатив, апробації програм у ширшому колі шкіл і регіонів. Завершальний етап включає загальнонаціональне впровадження СЕН із чітко структурованою системою моніторингу та оцінювання результатів.

Зрозуміло, що популяризація СЕН потребує підтримки освітянської спільноти та офіційного визнання потреби стратегії розвитку СЕН в національній освіті, адаптації чинних стандартів професійної освіти педагогічних працівників, корекції діючих освітніх програм підготовки педагогів різних ла-

нок освіти, залучення інститутів післядипломної педагогічної освіти, розширення мережі закладів освіти, які впроваджують СЕН, тощо. Такий підхід сприятиме стійкому розвитку соціально-емоційної компетентності здобувачів освіти, підвищенню якості освітнього середовища та адаптивності сис-

теми освіти до сучасних суспільних викликів (див. рис. 6).

З метою забезпечення зручності сприйняття матеріалу структурні елементи запропонованої системи впровадження СЕН представлено у вигляді таблиці 1 та рисунка 7:

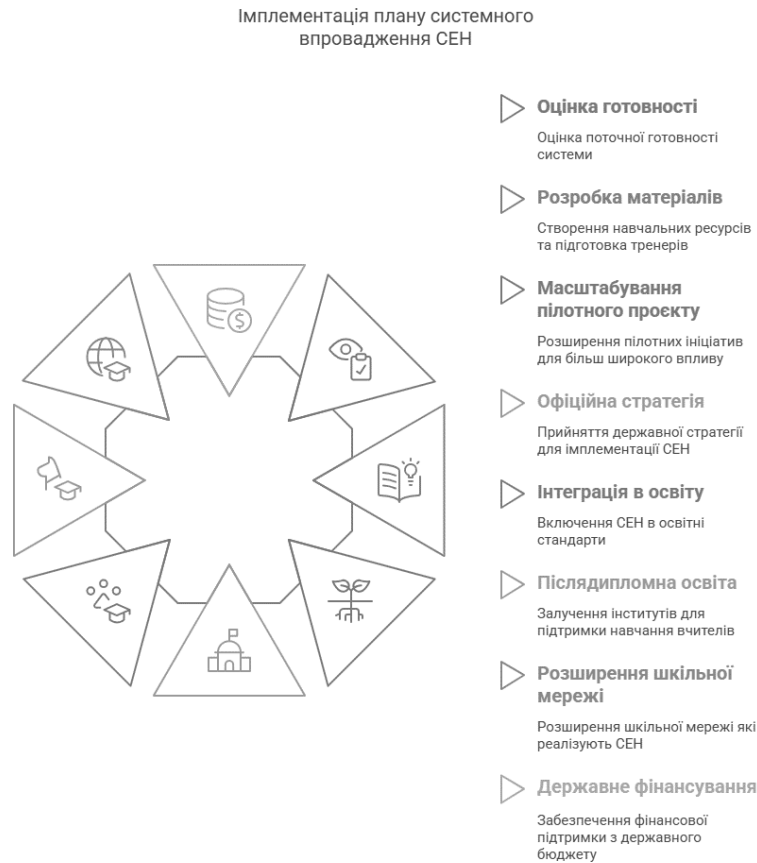

Рис.6. Імплементація плану системного впровадження СЕН

Таблиця 1.

Структура соціально-емоційного навчання

Компоненти системи	Заходи/Етапи реалізації	Очікувані результати
Кадровий компонент	Підготовка тренерів, інтеграція у вищу освіту, менторство для вчителів	Висока кваліфікація педагогів, ефективне впровадження СЕН на місцях
Методичний компонент	Розробка модельних програм, онлайн-курсів, адаптація до українських реалій	Доступність якісних навчальних матеріалів, підвищення якості занять
Організаційний компонент	Створення емпатійного середовища, інтеграція СЕН у всі навчальні предмети	Позитивний шкільний клімат, комплексний розвиток учнів
Моніторинговий компонент	Постійний моніторинг впровадження, коригування стратегії	Гнучке та ефективне реагування на потреби освітнього середовища

Таким чином, запропонована нами система створює повноцінні умови для ефективної реалізації СЕН, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню якості освіти в Україні.

У межах проведеного дослідження було визначено мету – застосування системного підходу до розроблення комплексної моделі впровадження соціально-емоційного навчання в закладах освіти України. Об-

раний методологічний підхід передбачав всебічний аналіз наявних науково-методичних напрацювань, побудову чіткої структурної моделі з визначенням ключових компонентів та зв'язків між ними, оцінку ресурсного забезпечення, розроблення поетапного плану впровадження та формування передумов для імплементації програми на державному рівні.

У результаті дослідження була розроблена ав-

Рис.7. Інтеграція СЕН в освіту

торська модель, що включає чотири взаємопов'язані компоненти: кадровий, методичний, організаційний та моніторинговий. Кожен із них було ґрунтовно описано з урахуванням особливостей функціонування української системи освіти. Зокрема, визначено конкретні завдання та механізми реалізації, серед яких — створення емпатійного освітнього середовища, системна підготовка педагогів, методичне забезпечення процесу та ефективний моніторинг результатів.

Таким чином, завдяки застосуванню системного підходу як методологічної основи вдалося розробити цілісну й функціональну модель, що відповідає окресленим цілям дослідження та має високий практичний потенціал для подальшого впровадження на державному рівні, сприяючи сталому розвитку соціально-емоційного навчання в освітніх закладах України.

Висновки. Встановлено, що СЕН є невід'ємною складовою сучасного освітнього процесу, що набуває особливої актуальності в умовах темпоральних викликів. З'ясовано, що СЕН позитивно впливає на академічну успішність учнів, їхні соціальні навички

та емоційна стабільність, підвищується здатність здобувачів освіти адаптуватися до стресу та ефективно взаємодіяти в соціумі. Запропоновано проєкт моделі СЕН з використанням системного підходу, в основу якої закладено такі основні компоненти, як: кадровий, методичний, організаційний та моніторинговий. Кожен із цих компонентів передбачає конкретні механізми та заходи, необхідні для ефективного реалізації СЕН у національній освіті. Запропонована модель має значний практичний потенціал і може розглядатись як інструмент поліпшення психоемоційного стану учнів та їхнього загального благополуччя, особливо в умовах сучасних суспільних викликів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вдосконаленні системного підходу до інтеграції соціально-емоційного навчання в освітній процес через розробку та апробацію нових дидактичних інструментів, що враховують особливості української системи освіти, з використанням сучасних інтегрованих навчально-методичних ресурсів.

Конфлікт інтересів. Автори підтверджують відсутність фінансових, особистих чи інших інтересів, що можуть розглядатись як потенційний конфлікт інтересів щодо публікації цієї статті.

Фінансування. Робота виконана за відсутності фінансової підтримки з боку будь-яких організацій.

Доступність даних. Це теоретичне дослідження не передбачає використання додаткових наборів даних.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту не використовувались при написанні цієї роботи.

Список використаної літератури

- Гриневич Л., Дрожжина Т., Глоба О. та інші. Аналітичний огляд. «Можливості для реалізації соціально-емоційного навчання в рамках реформи «Нова українська школа». Київ: «Видавнича група «Шкільний світ», 2021. 312 с.
- Матвієнко О., Химич М. Соціально-емоційне навчання як засіб створення безпечного освітнього простору. Освітньо-науковий простір. 2024. Т. 1, № 7 (2). С.75–84.
- Дмітренко Н. та ін. Застосування прийомів соціально-емоційного навчання у формуальному оцінюванні майбутніх учителів англійської мови. Молодь і ринок. 2024. № 2/222. С.80–85.
- Елькін О. Соціально-емоційне навчання як затребувана практика формування м'яких навичок учнівства: сучасні виклики та досвід України. Соціальна робота та соціальна освіта. 2023. № 1(10). С.42–56.
- Elkin O., Marushchenko O., Rasskazova O., Hrynk V., Drozhzhyna T., Kaluzhna H. Building an effective SEE Learning programme in Ukraine: The key role of family-school partnership. Journal of Psychologists and Counsellors in Schools. 2025. № 35 (1), 26-38.
- Дужик Н. Соціально-емоційне навчання в системі сучасних педагогічних знань. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Т.2, № 27. С. 186–192.
- Панченко В. Соціально-емоційне навчання як сучасна педагогічна парадигма у вищій освіті. Інноваційна педагогіка. 2023. Вип. 65. Т.2. С.91-94.
- Durlak J., Weissberg R., Dymnicki A., Taylor R., Schellinger K. The impact of enhancing students' social and emotional learning: a meta-analysis of school-based universal interventions. Child development. 2011. Vol. 82(1), no.1. P.405–432.
- Taylor R., Oberle E., Durlak J., Weissberg R. Promoting positive youth development through school-based social and emotional learning interventions: a meta-analysis of follow-up effects. Child development. 2017. Vol.88 (4), no.4. P.1156–1171.
- Green C., García-Millán C. Policy report: social & emotional learning. Helsinki: HundrED. 2022. 74 p.
- Що таке програма соціально-емоційного та етичного навчання і як вона працює. Нова Українська школа. URL: <https://nus.edu.ua>

org.ua/2020/12/07/shho-take-programa-sotsialno-emotsijnogo-ta-etychnogo-navchannya-i-yak-vona-pratsyuje/ (дата звернення 23.03.2025).

12. Міністерство освіти і науки України. МОН і The LEGO Foundation розпочинають програму соціально-емоційного навчання «Зерна». URL: <https://mon.gov.ua/news/mon-i-the-lego-foundation-rozpochinayut-programu-sotsialno-emotsijnogo-navchannya-zerna> (дата звернення 23.03.2025).

References

1. Hrynevych, L., Drozhzhyna, T., Globa, O., & et al.. (2021). *Analitichnyi ohliad. Mozhyvosti dlia realizatsii sotsialno-emotsiinoho navchannya v ramkakh reformy «Nova ukrainska shkola»* [Opportunities for the implementation of social and emotional learning within the framework of the “New Ukrainian School” reform]. *Shkilnyi Svit*. [in Ukrainian]
2. Matvienko, O., & Khymych, M. (2024). Sotsialno-emotsiine navchannya yak zasib stvorennia bezpechnoho osvithnoho prostoru [Social and emotional learning as a means of creating a safe educational space]. *Educational and Scientific Space*, 1 (7/2), 75–84. [in Ukrainian]
3. Dmitrenko, N., et al. (2024). Zastosuvannya pryomiv sotsialno-emotsiinoho navchannya u formuvalnomu otsiniuvanni maibutnikh uchyteliv anhliiskoi movy [Application of social and emotional learning techniques in formative assessment of future English language teachers]. *Youth and Market*, 2 (222), 80–85. [in Ukrainian]
4. Elkin, O. (2023). Sotsialno-emotsiine navchannya yak zatrebuвана praktyka formuvannya m'iakykh navychok uchnivstva: suchasni vyklyky ta dosvid Ukrainy [Social and emotional learning as a popular practice for forming soft skills of students: modern challenges and experience of Ukraine]. *Social Work and Social Education*, 1 (10), 42–56. [in Ukrainian]
5. Elkin, O., Marushchenko, O., Rasskazova, O., Hrynko, V., Drozhzhyna, T., & Kaluzhna, H. (2025). Building an effective SEE Learning programme in Ukraine: The key role of family-school partnership. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 35 (1), 26–38.
6. Duzhik, N. (2020). Sotsialno-emotsiine navchannya v systemi suchasnykh pedahohichnykh znan [Social and emotional learning in the system of modern pedagogical knowledge]. *Current Issues of the Humanities*, 2 (27), 186–192. [in Ukrainian]
7. Panchenko, V. (2023). Sotsialno-emotsiine navchannya yak suchasna pedahohichna paradyhma u vyschii osviti [Social and emotional learning as a modern pedagogical paradigm in higher education]. *Innovative Pedagogy*, 65 (2), 91–94. [in Ukrainian]
8. Durlak, J.A., Weissberg, R.P., Dymnicki, A.B., Taylor, R.D., & Schellinger, K.B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development*, 82 (1), 405–432.
9. Taylor, R.D., Oberle, E., Durlak, J.A., & Weissberg, R.P. (2017). Promoting positive youth development through school-based social and emotional learning interventions: A meta-analysis of follow-up effects. *Child Development*, 88 (4), 1156–1171.
10. Green, C., & García-Millán, C. (2022). *Policy report: Social & emotional learning*. HundrED.
11. Nova Ukrainska shkola. (2020, December 7). *Shcho take prohrama sotsialno-emotsiinoho ta etychnoho navchannya i yak vona pratsiuie* [What is the program of social-emotional and ethical education and how does it work?] <https://nus.org.ua/2020/12/07/shho-take-programa-sotsialno-emotsijnogo-ta-etychnogo-navchannya-i-yak-vona-pratsyuje/>. [in Ukrainian]
12. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2020, October 26). *MON i The LEGO Foundation rozpochynaiut prohramu sotsialno-emotsiinoho navchannya «Zerna»* [The Ministry of Education and Science of Ukraine and The LEGO Foundation launch the social-emotional learning program “Zerna”]. <https://mon.gov.ua/news/mon-i-the-lego-foundation-rozpochinayut-programu-sotsialno-emotsijnogo-navchannya-zerna>. [in Ukrainian]

Статус статті:

Отримано: 28.03.2025 Прийнято: 30.04.2025 Опубліковано: 05.05.2025

Rozlutska Halyna

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Department of General Pedagogy and High School Pedagogy
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

Petryna Yaroslav

PhD Student in Educational, Pedagogical Sciences (Specialty 011)
Department of General Pedagogy and High School Pedagogy
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

SOCIAL AND EMOTIONAL LEARNING: A SYSTEMIC APPROACH

Abstract. Social and emotional learning (SEL) is relevant due to temporal challenges, including wars, manufactured and natural disasters, and epidemics. The changes in the mental and physical health of the Ukrainian population that have occurred since the hostilities outbreak determine the educators' attention to the psychological aspects of students. Psychological pressure, loss, and uncertainty of the future significantly affect a person's emotional state, which necessitates support in the process of education. Due to the stress, anxiety, and trauma faced by modern learners, the SEL is becoming not only an important component of the educational process but also a tool for adapting education to new realities and supporting the mental health of the Ukrainian population. The study aims to analyze existing approaches to social and emotional learning and develop a comprehensive model that integrates personnel, methodological, organizational, and monitoring components for the effective implementation of this practice in the educational process. To achieve this goal, systematic analysis, synthesis of scientific concepts, comparative research, and generalization of empirical data were used. A systemic approach to SEL allows for structuring its impact on the educational process, which ensures the unity of all elements of the learning and development process, taking into account individual needs, features of the social environment, and the resources of interaction between participants in the educational process and social institutions. The author's proposed model of the SSE includes personnel, methodological, organizational, and monitoring components, allowing the implementation of the SEL at all levels of education while taking into account the peculiarities of the Ukrainian educational environment. The study's results show that integrating SEL into the educational process not only contributes to academic achievement but also improves students' emotional stability and social skills. SEL is designed to develop skills in emotional interaction, emotional intelligence, self-organization, interpersonal interaction, and social empathy.

Keywords: social and emotional learning, integrated model, learners, educational process, systemic approach.